

Ewa Misiewicz

Czy można oceniać talent dziecka?

OCENA OSIĄGNIĘĆ UCZNIÓW Z PRZEDMIOTU MUZYKA W SZKOLE PODSTAWOWEJ

Muzyka budzi w sercu pragnienie dobrych czynów

Pitagoras

Rozwój uzdolnień muzycznych uczniów nie przebiega równomiernie i dlatego też wymaga od nauczyciela bardzo zindywidualizowanego podejścia do ucznia. W zasadzie nie powinno się talentu oceniać, gdyż jest on darem natury. Dla dziecka posiadającego potencjał zdolności muzycznych, wykonanie utworu muzycznego – wokalnego, instrumentalnego, czy też tanecznego nie przysparza problemu, jest wręcz przyjemnością. Z kolei dla ucznia nie obdarzonego potencjałem, umiejętność ta jest nie tylko trudnością, ale i stresem. Może powodować zniechęcenie do artystycznej aktywności, jak i do samego przedmiotu. Za oceną przemawia jednak fakt, iż niewątpliwie podnosi jego rangę. Poza tym stanowi dla większości uczniów formę nagrody i jest czynnikiem motywującym i aktywizującym do pracy podczas lekcji. Dla nauczyciela to także wskaźnik efektywności osiągniętych celów kształcenia, zarówno dydaktycznych (wiedza i umiejętności), jak i wychowawczych, które przewiduje program. Aby te cele osiągnąć, należy przede wszystkim wzbudzić zainteresowanie przedmiotem. Nauczyciel powinien również na początku roku szkolnego podać uczniom kryteria oceniania skorelowane ze stopniami szkolnymi. Uczniowie muszą zostać poinformowani za jakie zadania mogą otrzymać oceny (ocenianie wewnątrzszkolne).

W klasach młodszych lekcje muzyki to w przeważającej mierze realizacja praktyczna różnych form aktywności muzycznej, więc nie da się uniknąć oceny umiejętności. Podstawowymi kryteriami mogą być zatem:

- zaangażowanie i aktywność ucznia na lekcji,
- chęć dziecka do śpiewu, gry na instrumentach, ruchu z muzyką, tworzenia i aktywnego słuchania muzyki, (**uwaga:** pamiętajmy jednak, że jeśli uczeń nie posiada słuchu intonacyjnego, to nie będzie potrafił prawidłowo zaśpiewać linii melodycznej nauczanej piosenki, ale może ją przecież z powodzeniem wykonać na dzwoneczkach chromatycznych lub flecie!),
- wkład pracy w wykonanie zadań w zeszycie ćwiczeń: quizy, krzyżówki, zagadki, zadania.

W programach przedmiotu muzyka w klasach starszych pojawia się sporo teorii, więc nauczyciel ma większe możliwości oceny uczniów, bo może uwzględnić jeszcze inne kryteria, na przykład:

rys. M.Bąk

Na temat zasadności oceny szkolnej z przedmiotów artystycznych: muzyki, plastyki i techniki, odbyło się wiele kontrowersyjnych dyskusji w trakcie ogólnopolskich konferencji metodycznych, w których miałam okazję na przestrzeni lat uczestniczyć. Temat jest nadal aktualny, a obecny resort edukacji rozważa możliwość zniesienia ocen z tych przedmiotów i wprowadzenie w zamian oceny opisowej, która będzie bardziej wymierną informacją zwrotną dla ucznia i nauczyciela.

Pytanie zasadnicze brzmi: czy można oceniać talent dziecka, czyli wrodzone predyspozycje uzdolnienia muzycznego?

Za uzdolnienia muzyczne uważa się powszechnie strukturę złożoną z wielu zdolności muzycznych:

I. Słuch muzyczny:

- wysokościowy (zdolność różnicowania dźwięków muzycznych w zakresie wysokości),
- harmoniczny (zdolność wyróżniania dźwięków w współbrzmieniu),
- barwowy (zdolności różnicowania dźwięków muzycznych w zakresie barwy),
- poczucie czasu (zdolność różnicowania dźwięków muzycznych w zakresie intensywności).

II. Pamięć muzyczna (zdolność zapamiętania, rozpoznawania i reprodukcji elementów oraz struktur muzycznych).

III. Poczucie rytmu (zdolność do percepcji i reprodukcji struktur rytmicznych).

IV. Smak muzyczny (zdolność wyróżniania i oceny wartości artystycznych w muzyce).

- posługiwanie się poprawnym językiem muzycznym (znajomość podstawowych terminów muzycznych i umiejętność stosowania ich w wypowiedziach o muzyce),
- pozyskiwanie dodatkowych informacji o muzyce w wydawnictwach multimedialnych, książkowych i innych dostępnych źródłach,
- wyszukiwanie nagrań z literatury muzycznej w celu zilustrowania twórczości kompozytorów, cech epoki, charakterystyki stylów, przygotowując prezentacje lub gazetki,
- znajomość sztandarowych utworów z dziejów historii muzyki i współczesnej kultury muzycznej oraz wartościowej muzyki popularnej,
- zaangażowanie w kreowanie kultury artystycznej swojej szkoły i najbliższego środowiska,
- obserwacja i znajomość bieżących wydarzeń z życia muzycznego w kraju i na świecie (konkursy, festiwale, premiery...),
- uczestnictwo realnie lub wirtualnie w różnorodnych wydarzeniach muzycznych,
- wynik cząstkowych testów sprawdzających wiedzę i umiejętności realizowanego programu...

W szkole przedmiot muzyka oparty jest na dwóch kierunkach działania: *ekspresyjnym*, czyli czynnym uprawianiu muzyki poprzez: śpiew, grę na instrumentach, ruch z muzyką w zakresie odpowiadającym zdolnościom i zainteresowaniom uczniów jako własna ekspresja artystyczna oraz *percepcyjnym*, czyli stwarzaniu możliwości kontaktu z dziełami muzycznymi, słuchanie i poznawanie muzyki, która staje się źródłem przeżyć estetycznych.

Analiza podstawy programowej MEN 2017 – klasy IV-VII wskazuje wyraźnie, iż jedynie opanowanie treści obszaru: *I. Indywidualna i zespołowa ekspresja muzyczna, w ramach której uczeń indywidualnie i zespołowo muzykuje, tworzy i improwizuje proste struktury dźwiękowe i układy ruchowo-taneczne, przedstawia cechy i charakter wykonywanych utworów werbalnie i pozawerbalnie, rozwijając swoje zdolności i umiejętności muzyczne, preferencje oraz umiejętności wartościowania wytworów kultury*” jest zależne od poziomu posiadanych uzdolnień muzycznych.

Obszar II. Język i funkcje muzyki, myślenie muzyczne, kreacja i twórcze działania. Uczeń rozumie podstawowe pojęcia i terminy muzyczne niezbędne w praktyce wykonawczej, percepcji oraz prowadzeniu rozmów o muzyce, poszukiwaniu informacji i twórczym działaniu, dostrzegając przy tym wzajemne relacje między nimi – zakłada wiele wiadomości teoretycznych do opanowania przez ucznia, m. in.: podstawy zasad muzyki – notacja rytmu, melodii (wysokości dźwięków, znaki przykluczowe i przygodne, elementy mu-

zyki: metrum, dynamika, agogika, artykulacja, budowa utworu, forma...).

Obszar III. Wiedza o kulturze muzycznej, narodowym i światowym dziedzictwie kulturowym. Uczeń interpretuje zjawiska związane z kulturą muzyczną, słucha muzyki, rozpoznaje, rozróżnia i omawia jej cechy, przedstawia własny stosunek do słuchanego i wykonywanego repertuaru, jest świadomym odbiorcą sztuki – obejmuje wiedzę niezbędną do prowadzenia rozmów o muzyce, np. aparat wykonawczy, instrumentarium, rodzaje muzyki, style muzyczne i ich przedstawiciele, charakterystyczne cechy epok w dziejach kultury muzycznej, życie i twórczość wybranych kompozytorów polskich i światowych.

Treści edukacyjne zawarte w podstawie programowej MEN 2017 są istotne w rozwoju uzdolnień muzycznych dziecka, rozwijają zainteresowania muzyką, stwarzają uczniowi możliwości do spontanicznej, odtwórczej i twórczej ekspresji muzycznej, a także przygotowują do świadomego korzystania z dorobku rodzimej i światowej kultury muzycznej, która jest nadrzędnym celem kształcenia muzycznego.

Kryteria oceniania muzyki jako przedmiotu artystycznego wymaga specyficznego podejścia do sprawdzania i oceniania osiągnięć ucznia. Należy więc oceniać przede wszystkim wysiłek i zaangażowanie włożony w opanowanie wspomnianej wyżej wiedzy i umiejętności. Najbardziej istotne jest, aby przede wszystkim wzbudzić zainteresowanie przedmiotem oraz motywować młodego człowieka do nauki i działań muzycznych.

Ocena przedmiotowa powinna być obiektywna – w opinii uczniów, instruktywna oraz motywująca do dalszej pracy. Do najczęściej spotykanych błędów, jakie popełniają nauczyciele podczas oceniania można wymienić:

- wystawianie za małej liczby ocen, które są podstawą oceny okresowej;
- ocenianie wyłącznie umiejętności praktycznych, związanych z muzycznymi predyspozycjami wrodzonymi;
- nieuwzględnianie indywidualnych różnic rozwojowych dzieci;
- uprzedzenie nauczyciela do niektórych uczniów, co znajduje odzwierciedlenie w zaniżaniu oceny;
- faworyzowanie uczniów zdolnych, często uczęszczających również do szkół muzycznych.

Cenną praktyką, którą można wdrożyć na lekcjach muzyki jest współdziałanie koleżanek/kolegów w ocenie wykonawstwa utworów wokalnych, instrumentalnych, czy też innych twórczych zadań muzycznych prezentowanych przez rówieśników na forum klasy. Taka obserwacja słuchowa bardzo intensyfikuje percepcję

i koncentrację uwagi, rozwija umiejętność spostrzegania błędów rytmicznych i melodycznych. Zmusza to uczniów do uważniejszego słuchania, analizowania, porównywania, korygowania błędów, co jednocześnie sprawia, że mają dużo satysfakcji i radości we współoceniu. Można również praktykować samoocenę ucznia, który wskaże swoje mocne i słabe strony w zakresie przedmiotu i zaproponuje ocenę do rozważenia przez nauczyciela.

Reasumując ocena przedmiotowa jest tylko stopniem i to niekoniecznie obiektywnym. Niezależnie czy pozostanie, czy też zostanie wkrótce przez MEN zniesiona, pamiętajmy o ogromnym wpływie muzyki na osobowość dziecka, jego rozwój psychofizyczny, emocjonalny, wrażliwość, muzykalność, umiejętności motoryczne... Rozwijajmy przede wszystkim zainteresowanie dziecka muzyką, bo korzyści z niej płynące zaprocentują w całym życiu.

Netografia:

- <https://www.prawo.pl/oswiata/zniesienie-ocen-z-plastyki-muzyki-i-wf,524782.html> [dostęp: 19.01.2024]

Bibliografia:

- Goriszowski W., Kowalik P., Metodologiczno-metodyczne problemy wychowania muzycznego w zarysie. Wydawnictwo Pedagogiczne ZNP, Kielce 1994
- Lewandowska K., Rozwój zdolności muzycznych u dzieci w wieku szkolnym. Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1987
- Maturzewska M. Kotarska H. (red.), Wybrane zagadnienia z psychologii muzyki. WSiP, Warszawa 1992

Ewa Misiewicz

Nauczyciel konsultant ds. edukacji artystycznej w PODN w Słupsku. Wykładowca w Katedrze Sztuki Muzycznej Uniwersytetu Pomorskiego w Słupsku.

Polonez na liście UNESCO

Zdjęcie ze strony: <https://www.cultureave.com/>

Polonez w wykonaniu Baletu Cracovia Danza podczas Narodowego Święta Niepodległości w 2017 r.

Międzyrządowy Komitet ds. Ochrony Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego UNESCO zaakceptował wniosek Polski o wpisanie poloneza - polskiego tańca narodowego na Listę Reprezentatywną Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego Ludzkości UNESCO. Decyzja zapadła 5 grudnia 2023 r. podczas odbywającej się w Kasane (Botswana) 18. sesji Komitetu.

„Poloneza czas zacząć” - warsztaty taneczne

Pomorski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku zaprasza wszystkich zainteresowanych na warsztaty taneczne, które odbędą się w maju 2024 r.